

**ТЕТЯНА ЛЕЩЕНКО,**

*кандидат філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри*

*українознавства та гуманітарної підготовки,*

*Українська медична стоматологічна академія (м. Полтава, Україна)*

**ВІКТОРІЯ ЮФІМЕНКО,**

*старший викладач кафедри українознавства та гуманітарної*

*підготовки, Українська медична стоматологічна академія (м. Полтава,*

*Україна)*

**«ХОЛОДНИЙ ЯР» ЮРІЯ ГОРЛІСА-ГОРСЬКОГО І ФОРМУВАННЯ  
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ СВІТОГЛЯДНИХ ПОЗИЦІЙ  
МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНСЬКОГО ЛІКАРЯ**

**Актуальність** теми дослідження полягає в недостатньому рівні її дослідження, значній обмеженості джерельної бази, фактичній відсутності наукових праць щодо дослідження творчої постаті Юрія Горліс-Горського. Тема актуальна у зв'язку з річницею Української революції 1917-1921 рр., а також 120-річчя з дня народження Ю. Горліс-Горського у 2018 році.

Сучасний стан патріотичного виховання молоді, суспільні потреби в молодих громадських діячах, окреслили подальші пошуки науковців формування у студентів професійних якостей у поєднанні з розвитком їхніх патріотичних почуттів [3; 4; 6]. На сьогоднішній нашій країні потрібне молоде покоління інтелектуальної еліти, яке б взяло на себе майбутнє керівництво державою, відповідальність за її незалежність та матеріальне і соціальне процвітання. Це можливо за умови успішного формування професіонала-патріота ще зі студентських років [3; 14].

Важливо зазначити, що студентський вік є сенситивним для формування якостей патріота зважаючи на психічні особливості особистості студента, оскільки в цей період якраз і починається процес життєвого,

особистісного та професійного становлення і самовизначення, з'являється потреба у виконанні суспільно-корисної діяльності, виділенні із загальної маси і в прагненні до самопізнання і самовдосконалення. Студентство розглядають як соціальну групу в системі вищого навчального закладу, яка має свою мету, свої специфічні особливості, і яка готується до виконання соціальних ролей і функцій інтелігенції, еліти, майбутніх керівників [7; 8; 9].

**Основний виклад.** Однією з вражаючих сторінок української історії є Холодний Яр кінця 10 – поч. 20 рр. минулого століття - яскравий приклад спадкоємності національно-визвольних ідей, незнищенності духа українського народу, його волі до свободи і незалежності.

Тоталітарна ідеологія проникала в найменші шпарини економічного, соціального, політичного, духовного, церковного життя. Вона руйнувала віковічні підвалини українського суспільства, винародовлювала націю.

Виховані на основах козацької націократії, спадкоємності І.Мазепи, І.Виговського, Т.Шевченка, ідеалів свободи і волі, українці сприймали цю ідеологію і тактику, цей дух як людиноненависницькі, паразитичні, окупаційні, як загрозу самому існуванню нації.

Глибокі, чіткі, неоднозначні погляди на ці питання відтворює Ю.Горліс-Горський у споминах "Холодний Яр".

Цинізм, жорстокість, маніакальна ідея панування над світом, масові кровопролиття в ім'я цієї ідеї в Україні зіткнулися з виплеканими в ході історичного розвитку нашого народу культом свободи і волі, культом Роду, уваги і поваги до людської особистості, почуттям господаря на своїй землі, народовладними основами національного укладу соціального, економічного, політичного, духовного буття, на підставі яких сформувався український національний характер, які визначили зміст української національної ідеї як основи єдності усіх верств і прошарків українського народу [11; 12].

Щоб переконатися в усьому звернемося до конкретних явищ подій і фактів, про які йдеться у спогадах Ю. Горліса-Горського, та архівних

документів, що стосуються Холодного Яру. Усі вони пройняті ідеєю української трудової моралі, любов'ю до землі і праці на ній, непримиреним ставленням до ледарства, відразою до нього, до наживи за чужий рахунок, будь-яких інших способів паразитичного існування. Український селянин, робітник, інтелігент постає в них як взірець моральної і духовної досконалості, сформований усім укладом українського життя. Звідси його свободолюбивість, звідси несприйняття будь-якого насильства над собою, побратимство і розуміння громади як Роду, отже й відданість їй, громадянська позиція загалом.

Ю.Горліс-Горський наводить непоодинокі приклади формування національної та громадянської позиції різних поколінь холодноярців на основі ідей і творчості Т.Шевченка загалом, що також стало невід'ємною складовою звичаїв українського життя. Сила Шевченкової етики полягала у тому, що на її основі формувався національний характер, духовний світ, національна громадянська позиція поколінь українців аж поки вона виформувалась у національний звичай, отже визначила зміст і сутність повсякденного буття українців, які передавалися і удосконалювалися із покоління в покоління [1].

Світ національної духовності холодноярців характеризується звичаями побратимства, вірності клятві, обов'язку, вірою в перемогу, глибинно українським змістом таких морально-етичних понять, як мета, смисл і цінність життя. Вони – основа взаємин між повстанцями, їх ставлення до інших людей і навколишнього світу, а відтак і поведінки за тих чи інших обставин, життєвої позиції загалом.

Відтак доля України, рішучість, самовідданість, послідовність виступають тими психологічними, морально-етичними та ідейними чинниками, які об'єднують повстанців у єдину родину, формують їх побратимство.

Як бачимо, побратимство – це однаковий вияв громадянської позиції у боротьбі за свободу і волю українського народу, це однакове усвідомлення

свого обов'язку перед Україною та її майбутнім. Трагічна розв'язка повстання холодноярців у Лук'янівській в'язниці – вияв героїзму, мужності, вірності даній перед побратимами клятві і разом з тим – взірець незламності українського духу, українського Роду, приклад для наслідування, заповіт нащадкам. Це ті підстави формування національного характеру, національного розуміння честі, гідності, мети, смислу і цінності життя, громадянської позиції та національного світогляду загалом. Ось ті ідеали, на яких маємо виховувати нові покоління майбутньої національної еліти, зокрема медичної.

Юрію Дроботківському, як і багатьом його побратимам, йшов тоді лише 27-й рік! Сформований у такому віці національний світогляд, почуття національної честі та гідності, усвідомлення своєї приналежності до Українського Роду, з одного боку, і моральної та духовної вищості над ворогом, віра в перемогу, з другого, – ті морально-етичні цінності, які зумовили його морально-етичний вибір у обставинах тогочасної дійсності, розуміння ним мети, смислу і цінності життя, свого обов'язку перед Україною, піднісши його, отамана Холодного Яру, до взірця морально-етичної досконалості української людини, прикладу для наслідування наступними поколіннями, нашими сучасниками. Вони стали критерієм у розпізнанні справжнього ворога і друга, оцінки їх дій і вчинків, ставлення до них.

Спогади Ю.Горліса-Горського, які викликали у наших співвітчизників неабияке зацікавлення, – переконливе свідчення того, що ідеї Національно-Визвольних Змагань українського народу, відроджуються в нашій пам'яті, твердо входять у свідомість сучасних українців, дієво формують наш світогляд, наші життєві принципи та ідеали, розуміння нами мети, смислу і цінності життя, отже у безсмерті продовжують своє друге життя.

Це вияв того високого рівня національного самопізнання та самоусвідомлення, який визначав характер Національно-Визвольних Змагань

кінця 10– поч. 20pp. минулого століття і який, на жаль, сьогодні так важко відроджується, особливо серед політичних діячів та громадських рухів, значної частини сучасної молоді, яка потрапила в полон іноземних впливів, засліпленої космополітичними ідеалами, чужоземними релігійними і, так званими, культурними течіями, насаджуваними ними бездуховністю та національним винародовленням. Протистоянню таким згубним упливам, дієвому утвердженню в духовному світі наших, національних ідейних та звичаєвих цінностей і мають служити спомини Ю.Горліса-Горського.

Отож, спомини Ю.Горліса-Горського мають спонукати нас повернутися до наших першооснов – ідейних, духовних, соціальних, політичних. У "Холодному Ярі" автор чітко окреслив систему національних, насамперед, духовних цінностей, подав на основі цих цінностей духовний портрет нашого народу цього періоду.

Візьмемо для прикладу особливості формування духовного світу, світогляду, а відтак і життєвої та громадянської позиції нових поколінь українців, розуміння ними таких фундаментальних морально-етичних понять, як мета, смисл і цінність життя. Потрібно, щоб українська національна ідея, національне самопізнання та самоусвідомлення стало життєвою необхідністю, життєвою потребою, основою громадянської позиції, розуміння мети, смислу та цінності життя кожного українця, джерелом усвідомлення ним свого місця і призначення в житті сьогочасного українського суспільства, в національній історії загалом. Героям "Холодного Яру" Ю.Горліса-Горського було властиве таке мислення, такий світогляд. Живучи за значно складніших обставин, вони дорожили Україною, не шукали щастя в чужих країнах, а творили свою долю, усвідомлюючи, що "від того скільки цеглинок ворожого муру проб'ємо лезами і кулями залежить підсумок боротьби" [2, 166].

**Висновки.** На життєвих прикладах Андрія Чорноти, з його неприйняттям теорії непротивлення злу і насильству та потребою "гострих зубів", а не

павиного хвоста, етику безкомпромісності Юрія Дроботківського, Автонома, Василя, Петра Чучупаків, Юрія Горліса-Горського, які загинули в нерівних боях з ворогом, але не зрадили собі, українській національній ідеї, Україні та її незалежному майбутньому [5; 10]. Тому вельми і вельми злободенним є надзавдання "створити нову українську інтелектуальну» [13] медичну еліту, когорту мужніх, яка послідовно і наполегливо відстоюватиме національні інтереси, національну честь, плекатиме національний дух [14]. Наведені приклади є лише частиною загальної програми та розвитку якостей лікаря-патріота, що здійснюється в межах наукового дослідження. Напрацювання таких напрямів роботи зі студентами триває.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Вертій О. "Готуй нових борців, Холодний Яр!" (звичаї національно-визвольних змагань у споминах Юрія Горліса-Горського "Холодний Яр") // Українське літературознавство. 2012. Вип. 75. С. 40. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UI\\_2012\\_75\\_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UI_2012_75_5)
2. Горліс-Горський Ю. Холодний Яр. Спомини осавула 1-го куреня полку гайдамаків Холодного Яру. Упор., ред., передм., примітки, біографічні довідки, додатки Р. Ковалю. Дванадцять видання, виправлене і доповнене / Юрій Горліс-Горський. – Вінниця, 2010.
3. Достатня Т.Г. Проблема конфлікту поколінь у творчості Володимира Лиса / Т.Г. Достатня, В.Г. Юфименко // Погляд майбутніх лікарів на сучасну медицину: матеріали 73-ї Всеукр. студентської наук. конф.- Полтава, 2017. – С.110.
4. Леверя В.В. Асоціативно-семантичні поля лексем «народ» і «нація» як вияв української ментальної ідентичності / В.В. Леверя, В.Г. Юфименко // Погляд майбутніх лікарів на сучасну медицину: тези 72-ї Всеукр. студентської наук. конф.- Полтава, 2016. – С.114-115.
5. Кушнір Л.Я. Творчість Світлани Талан. Образ жінки-лікаря у сучасній жіночій прозі /Л.Я. Кушнір, В.Г. Юфименко // Medical student's conference in Poltava: матеріали 74-ї Всеукр. студентської наук. конф.- Полтава, 2018. – С.98.
6. Лещенко Т. Виховні, країнознавчі та краєзнавчі аспекти викладання української мови за професійним спрямуванням іноземним студентам / Т. Лещенко, В. Юфименко, І. Самойленко // Інноваційні технології у викладанні дисципліни "Українська мова за професійним спрямуванням" у Державних

вищих навчальних закладах медичної та фармацевтичної освіти : матеріали наук.-практ. конф. та семінару-наради завідувачів однопрофільних кафедр. – Львів : Плай, 2013. – С. 78–87.

7. Лещенко Т. О. Пізнання України як спосіб соціалізації іноземних студентів / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Мовні дисципліни в контексті розвитку сучасної вищої школи : матеріали Всеукр. дист. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Харків, 2014. – С. 179–180.

8. Лещенко Т. О. Українська мова як інструмент професійної адаптації студентів-іноземних громадян в Україні / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи : збірник статей навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 22 листопада 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 54–56.

9. Лещенко Т. О. Формування лінгвокраїнознавчої компетенції іноземних студентів медичних ВНЗ засобом української пісні / Т. О. Лещенко, І. В. Самойленко, В. Г. Юфименко // Творчість Раїси Кириченко в культурному просторі України на покордонні ХХ-ХХІ століть: до 70-ліття від дня народження Березині української пісні : зб. наук. праць. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – С. 253–263.

10. Мокляк В. О. ДЕМИДІВКА с., Решетилівський р-н. Православної Церкви громада. Троїцька церква. //Полтавіка. URL: <http://history-poltava.org.ua/?p=2519>.

11. Нікіщенко К.О. Етноміфологема «Світове дерево» як культурний символ єдності української нації (на матеріалі творчості письменників ХХ-ХХІ століть) / К.О. Нікіщенко, В.Г. Юфименко // Погляд майбутніх лікарів на сучасну медицину: матеріали 73-ї Всеукр. студентської наук. конф. - Полтава, 2017. – С.111.

12. Петрук І.М. Проблема історизму в поемах Ліни Костенко («Маруся Чурай» та «Берестечко») / І.М. Петрук, В.Г. Юфименко // Погляд майбутніх лікарів на сучасну медицину: матеріали 73-ї Всеукр. студентської наук. конф. - Полтава, 2017. – С.112.

13. Ревеґук В.Г. Полтавці – поборники державної незалежності України. Полтава: Полтавський літератор, 2016.

14. Юфименко В. Г. Виховання особистості майбутнього лікаря як педагогічна проблема / В. Г. Юфименко // Основні напрямки удосконалення підготовки медичних кадрів у сучасних умовах : матеріали навч.- наук. конф. з міжнар. участю – Полтава, 2015. – С. 278–280.